

Державна влада ділиться на репрезентаційну, законодавчу, виконавчу та судову».

На міжнародній арені, відповідно до тексту Начерку, тогочасна Україна позиціонувала себе як держава, що «не хоче і не може нікому заподіяти ніякої кривди. Противно, обстоюючи своє незаперечне право на самостійність, суверенність і рівноправність, Український Нарід бажає виключно і садиноко забезпечити себе на віки від дотеперішнього гнету, а свої землі від дотеперішньої експлуатації зі сторони других народів».

Начерком були визначені також принципи вирішення вкрай важливого для селян аграрного питання. З-поміж них такі: «а) хліборобська земля не може наново громадитися в більші посілости – не може також роздроблюватися в безконечність: вона розподіляється на поодинокі селянські хліборобські хозяйства в розмірі від 5 до 15-ти десятин землі.

Ніхто не може посідати менше як 5 ані більше як 15 десятин землі, чи то на власність чи під иньшим виглядом;

б) Оборот землею дозволений: можна землю набувати і позбувати даром і відплатно; можна землю наймати і віднаймати; можна передавати також в спадку – однакож не може бути власником хліборобської землі цей-хто не обробляє землі саий власними руками і не може бути порушений розмір селянсько-хліборобських хозяйств;

в) установа тут норма розміру одного селянсько-хліборобського хозяйства обов'язує тільки загально і принципово – докладну норму установа кожний край окремо для себе, відповідно до кількості свого населения і відповідно до розміру простору землі, припадаючих до розділу]».

Отже, наведе не вище є достатньою підставою для констатації того, що селянські республіки – унікальний феномен Української революції 1917 – 1921 рр., уособлення складного процесу українського націо- та державотворення, невід'ємний складник української традиції конституціотворення ХХ ст.

Іван Куций, Тарас Стоян

ПУБЛІЦИСТИЧНА СПАДЩИНА ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА ЯК ДЖЕРЕЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПЛЕКС

Володимир Винниченко в історії українського національно-культурного руху та державного будівництва ХХ ст. – постає першорядна, проте не однозначна. Дослідницький інтерес до цієї постає обумовлений тим, що крім власне політичної діяльності, В. Винниченко активно займався літературною творчістю. Зрозуміло, що із його обширної творчої спадщини основну увагу істориків привертають мемуарні твори, у яких яскраво відображено драматичну епоху політичних змагань. У цьому контексті особливий інтерес в історії української історичної мемуаристики становить його тритомна праця «Відродження нації». Її можна вважати унікально цінним джерелом для дослідження такого складного періоду української історії.

Крім цього, рефлексії В. Винниченка стосовно Української революції знайшли відображення і в інших публіцистичних працях: «Братання чи просто вже братерство»; «Рано стомлюватись»; «Лист до українських робітників і селян»; «Справоздання з подорожи на Україну»; у щоденникових записах; у його епістолярії з провідною інтелігенцією того часу та літературних творах: «Між двох сил», «На той бік»; праці політологічного характеру – «Заповіт борця за визволення».

Актуальність пропонованого дослідження обумовлена відсутністю в українській історіографії поглиблених чи спеціалізованих досліджень

публіцистичної спадщини Володимира Винниченка як джерела до вивчення Української революції 1917–1921 рр. Оскільки його публіцистичні праці спеціалізовано ще не вивчалися у джерелознавчому ракурсі, то ми намагались оцінити його інтерпретаційні підходи до революційних подій 1917–1921 рр. Окреслена публіцистична спадщина дозволить нам визначити особливості ставлення В. Винниченка до Центральної Ради та Тимчасового уряду; до Гетьманської держави та різноманітних партійних структур.

Володимир Винниченко – один із видатних постатей українського інтелектуального та політичного життя початку ХХ ст., творчий доробок якого становлять драматичні твори, мала проза, філософські та публіцистичні праці. Особливе місце у його творчій спадщині займає фундаментальна праця, тритомник «Відродження нації».

На сучасному етапі для історіографії характерно посилювати свою увагу до проблем соціальної історії та духовних сфер життя суспільства. Тому дослідники все частіше починають звертатись до джерел особового походження, зокрема мемуарної літератури. Публіцистична спадщина завжди залишалась у центрі уваги дослідників.

Публіцистична спадщина В. Винниченка з 1990-х років стала активно використовуватися в дослідницькому полі сучасного літературознавства та історіографії. Цей діяч написав багато праць і вклав багато особистих старань у свої публіцистичні твори, які по сьогодні залишаються справжнім багажем інформаційних даних для дослідників. Відзначимо певний парадокс: за наявності такої активної уваги до літературно-мистецького доробку письменника маємо мало ґрунтовних праць щодо вивчення його публіцистики.

Загалом публіцистика В. Винниченка вирізняється новизною, сміливістю та оригінальністю мислення автора. Політичні події в Україні надихали митця-літератора до написання публіцистичних та мемуарних творів. Винниченко-публіцист порушив чимало важливих проблем, навколо яких точилися гострі дискусії за участю як письменників, так і політиків. Він не тільки виносив важливу тему на суд читача, а й розкривав її суть та злободенність. Свої роботи автор намагався наситити цікаві факти як з історичного минулого, так і з сучасного йому життя; він майстерно й переконливо ілюструє своє ставлення до тогочасного суспільного мейстріму.

У своїх публіцистичних працях Володимира Винниченка опирався на докази і наводив їх приклад. Створюючи таку вагому спадщину для майбутнього покоління, письменник-публіцист ставив собі за мету позитивно вплинути на читача і спонукати його задуматись над порушеними проблемами у певному творі.

Тритомник «Відродження нації» є яскравим прикладом не лише публіцистичної спадщини В. Винниченка – його слід вважати найяскравішою сторінкою української політичної публіцистики вцілому. Цей твір Володимир Кирилович писав протягом 1919–1920 рр., де виклав власні погляди на українську революцію. Влітку 1919 р. до нього приходить ідея «писати щось подібне до історії української революції». Вона так його захопила, що до 25 січня 1920 р. він завершив три томи, а наклад першого вийшов з друку наприкінці 1919 р. Вперше він був виданий на еміграції – у Відні 1920 р. Оригінал друкованого твору на сьогодні зберігається в НБУ ім. Я. Мудрого.

Для нас цілком очевидно, що автор не ставив собі за мету створити наукове дослідження. У передмові, датованій 4 липня 1919 р. в Зіммерінгу, зазначено: «Я не хочу писати історії в академічному значенні цього слова. Це мають пізніше зробити фахові дослідувачі. Моя мета перейти через усі етапи

недавньо-минулого, зв'язати їх, одкинути неважне й дати суцільний образ цих і радісних, і болючих часів нашої нещасної історії».

У щоденнику він записує від 14 жовтня 1919 р.: «Тим часом постараюся видати першу частину «Відродження нації». Добре було б, коли б устиг хоч написати до свого від'їзду й другу частину. Це допомогло б далі у самій справі, вияснило б усім, через що і для чого я пішов на цю справу. І може, не одного чесного чоловіка переконало б і перетягло на наш бік. Такий запис може свідчити лише про те, що митець-політик намагався викласти свою позицію щодо більшовизму та сприяння в перемовинах з червоною владою.

«Щоденник» Володимира Винниченка, що його він провадив протягом останніх сорока років свого життя, є ваговитою частиною цілого його великого архіву. У березні 1958 року дружина покійного письменника Розалія Яківна Винниченко передала цей архів у повне розпорядження Української Вільної Академії Наук у США (УВАН у США). Згідно з договором-заповітом Розалії Яківни, цей архів В. Винниченка передано до УВАН у США з тим, щоб він зберігався в приміщенні Архіву східноєвропейської історії та культури Колумбійського університету в Нью-Йорку (Архів ім. Бахметєва), де він зберігається до сьогодні. Щоденник подає нові факти ідейної переорієнтації Винниченка після його від'їзду за кордон: розрив з політикою УНР, критика своєї власної минулої політики, поїздка влітку 1920 р. до Москви і Харкова з надією перехопити ініціативу й надати Радянській Україні незалежного статусу, невдалий фінал цієї спроби, розрив з більшовиками, повернення за кордон, послідовна нищівна критика політики РКП і КП(б)У.

Перші дві частини «Щоденника» виходили друком в Едмонтоні–Нью-Йорку в 1980 і 1983 роках й містили записи 1911–1920 і 1921–1925 рр., а третя й четверта — вже у київському видавництві «Смолоскип» 2010-го та 2012 року, й були присвячені 1926–1928 та 1929–1931 рр. П'ятий том щоденникових записів охоплює період еміграції 1932–1936 рр. (упорядкування належить Ользі Матвеевій) було надруковано у видавництві «Смолоскип» 2020 р.

«Заповіт борцям за визволення» – це ще один вагомий публіцистичний твір В. Винниченка, написаний у 1920 році. Цей текст можна назвати спадщиною, яку Винниченко залишив після своєї смерті. «Заповіт» – це документ, у якому автор підводить підсумки свого життя та висловлює свої ідеали та бажання для майбутнього. У праці В. Винниченко звертається до всіх борців за визволення, закликаючи їх не зупинятися в боротьбі за свободу та правду.

Систематичні авторські нотатки досконало відтворюють не лише культурно-мистецьку й громадсько-політичну атмосферу, у якій жив і творив В. Винниченко, а являють зацікавленому читачу його унікальний внутрішній світ. Щоденники сповнені великою кількістю побутових дрібниць, інтимних переживань, психологічних роздумів і політичних візій оригінального майстра слова.

У центрі оповіді публіцистичних текстів В. Винниченка стоїть сам автор: його почуття, успіхи й особисті трагедії, його гріхи й покаяння, спогади і плани на майбутнє, і все це зображено не вузько-особистісно, а на широкому тлі української та світової історії першої половини ХХ століття. В. Винниченко прожив велике, вічно неспокойне творче життя письменника та активного діяча українського національно-державного руху. Його суспільно-політична активність, талант небуденного письменника, складна й суперечлива натура залишили свій яскравий слід у розвитку української суспільно-політичної думки.

В окреслених текстах митець і політик злились в одній особистості і гармонійно поєднували один одного. В. Винниченко був спроможним осмислити добу державотворчих змагань, успіхи та невдачі особистого життя, ключові події світової історії з певної дистанції. Його публіцистичні тексти мають для сучасних дослідників непересічну джерельну вартість, оскільки він – не просто свідок чи літописець соціально-політичних подій, а й безпосередній учасник-творець політичного дійства революційних подій 1917–1920 рр. Звідси, на нашу думку, його публіцистичні твори та мемуарна спадщина становитимуть вагомий дослідницький та пізнавальний інтерес.

Христина Крижевська (Тернопіль)

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Формування світогляду історичних діячів завжди було предметом особливої уваги дослідників, адже воно визначає їхні політичні рішення, суспільні пріоритети та роль у національній історії. У цьому контексті вивчення основних чинників, що впливали на формування світогляду гетьмана Павла Скоропадського, є важливим не лише для розуміння його особистості, але й для аналізу процесів державотворення та політичних трансформацій початку ХХ ст. в Україні. Обґрунтування цих чинників дозволяє комплексно оцінити соціально-політичне середовище, родинне виховання, освіту та культурні впливи, що визначали його світоглядні позиції та ціннісні орієнтири.

Аналіз наукової літератури показує, що життєвий шлях Павла Скоропадського відображає зв'язок між історичною спадщиною роду, високим військовим професіоналізмом та прагненням до створення централізованої держави на засадах консервативного патріотизму. Проте чинники формування світогляду Павла Скоропадського у доступних джерелах не розглядалися.

Формування світогляду визначних історичних постатей є складним і багатограним процесом, що включає взаємодію особистісних, соціальних та культурних впливів. У випадку гетьмана Павла Скоропадського дослідження цього процесу дає змогу глибше зрозуміти його політичні рішення, поведінкові орієнтири та суспільну діяльність. Аналіз факторів, які впливали на його світогляд, дозволяє відтворити контекст, у якому формувалися його цінності, переконання та стратегічні пріоритети, і тим самим сприяє більш повному усвідомленню ролі особистості в історичному розвитку України.

Зазначимо, що Павло Скоропадський (1873–1945) – видатний український державний, політичний і громадський діяч, гетьман України, а також високопоставлений військовик. Він походив із козацько-старшинського роду Скоропадських, який мав глибокі історичні корені та був тісно пов'язаний із численними старшинсько-шляхетськими родинами України. Військову кар'єру Скоропадський розпочав у Російській імператорській армії, де досяг звання генерал-лейтенанта (1916), брав участь у російсько-японській війні, Першій світовій війні, а також у радянсько-українській війні, що відобразило його глибоку відданість військовій службі та державним справам.

Генеалогія Скоропадського демонструє зв'язок його роду з українським козацьким і старшинським середовищем. Як доводить П. Гай-Нижник, його «пряма спорідненість із кількома гетьманами, серед яких Іван Самойлович, Кирило Розумовський і Даниїл Апостол, а також непряма – з Мотрею Кочубей, що мала історичне значення для роду, формувала у Скоропадського